

UPPSALA
UNIVERSITET

SKADESTÅNDSRÄTT II

STRIKT ANSVAR, PRINCIPALANSVAR, HANDLING/UNDERLÅTENHET

Sandra Friberg, docent i civilrätt
sandra.friberg@jur.uu.se

UPPSALA
UNIVERSITET

Föreläsningar:

Skadestånd I Allmänna frågor om skadestånd,
skadeståndsansvar och culpabegreppet

Skadestånd II Några speciella ansvarsfrågor (strikt
ansvar, principalansvar, handling/underlåtenhet)

Skadestånd III Myndighetsansvar och ansvarets gräns

Skadestånd IV Skadorna och ersättningen

STRIKT ANSVAR

– ANSVAR OBEROENDE AV VÅLLANDE

Varför? För- och nackdelar?

- Ett på förhand utpekande av ansvar för vissa specifika risker
- (Samhälls)nyttig verksamhet – kostnadsplacering (vinst/nytta – kostnad/ansvar)
- Rättstekniska skäl, jfr atomansvarighetslagen (farlig verksamhet)
- Enkel hantering (inget behov av culpaprövning)
- Förutsebarhet möjliggör riskavvärjande åtgärder
- Försäkringsbehov

UPPSALA
UNIVERSITET

När?

- **Lagreglerat** strikt ansvar, t.ex. Lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter, Ellagen, järnvägstrafiklagen, MB 32 kap., PSL...

Ex:

6 § Patientskadeersättning lämnas för personskada på patient om det föreligger övervägande sannolikhet för att skadan är orsakad av

1. undersökning, vård, behandling eller liknande åtgärd...

8 § Patientskadeersättning bestäms enligt 5 kap. 1-5 § § och 6 kap. 1 och 3 § § skadeståndslagen (1972:207)

forts.

10 § Patientskadeersättning är för varje skadehändelse begränsad till högst 1 000 gånger det prisbasbelopp...

12 § Vårdgivare skall ha en patientförsäkring som täcker ersättning för skador som omfattas av denna lag.

UPPSALA
UNIVERSITET

- Enligt **praxis**

t.ex. NJA 1991 s. 720 (vattenutsläpp från en fjärrvärmeanläggning), NJA 2001 s. 368 (stopp i dagvattenledning)

JÄMFÖRELSE MED VÅLLANDE SOM ANSVARSGRUND:

- Krav på kausalitet och adekvans
(OBS! Ev. bevislättnad, t.ex. MB, PSL)
- Ersättningsbestämning enl. SkL 5 kap. (om inte särskilt föreskrivet, jfr SkL 1:1)
- Jämkning enl. SkL 6 kap.

OBS! Om inte strikt ansvar → SkL 1:1

UPPSALA
UNIVERSITET

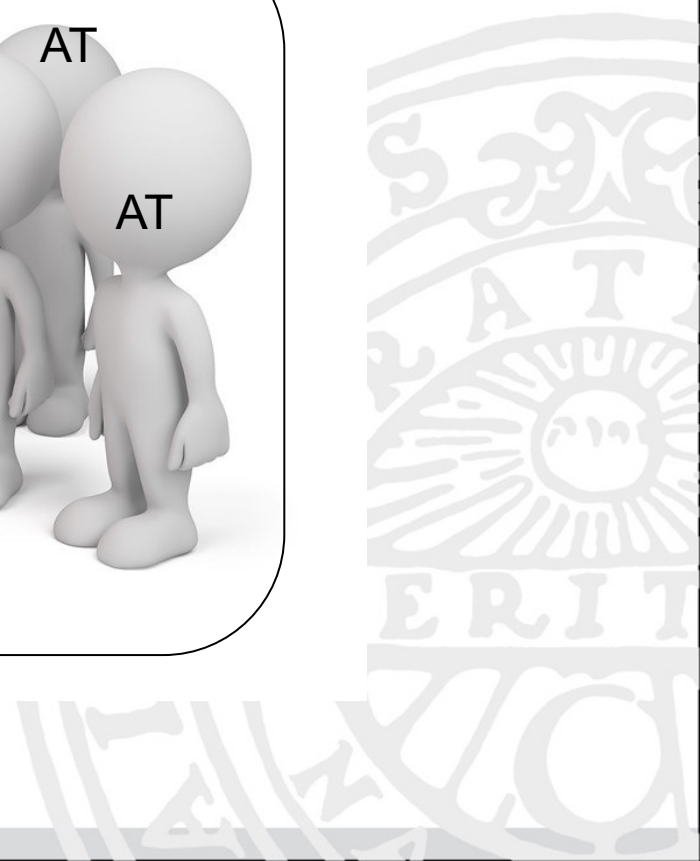
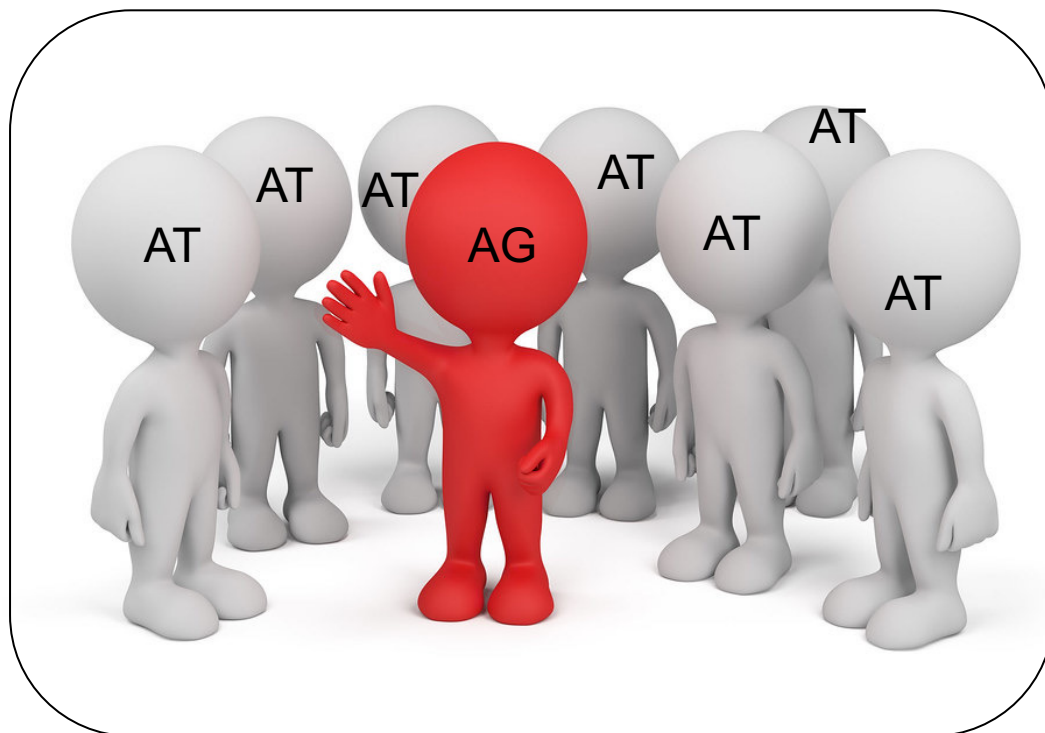
PRINCIPALANSVAR

– ANSVAR OBEROENDE AV *EGET* VÅLLANDE

UPPSALA
UNIVERSITET

Varför principalansvar?

UPPSALA
UNIVERSITET

Varför ska någon annan än den som har vållat skadan
ansvara för den?

- AG:s verksamhet (leda och fördela, skyddsåtgärder, ekonomiska vinster)
- Skadelidandevänligt
- Skyddar arbetstagaren

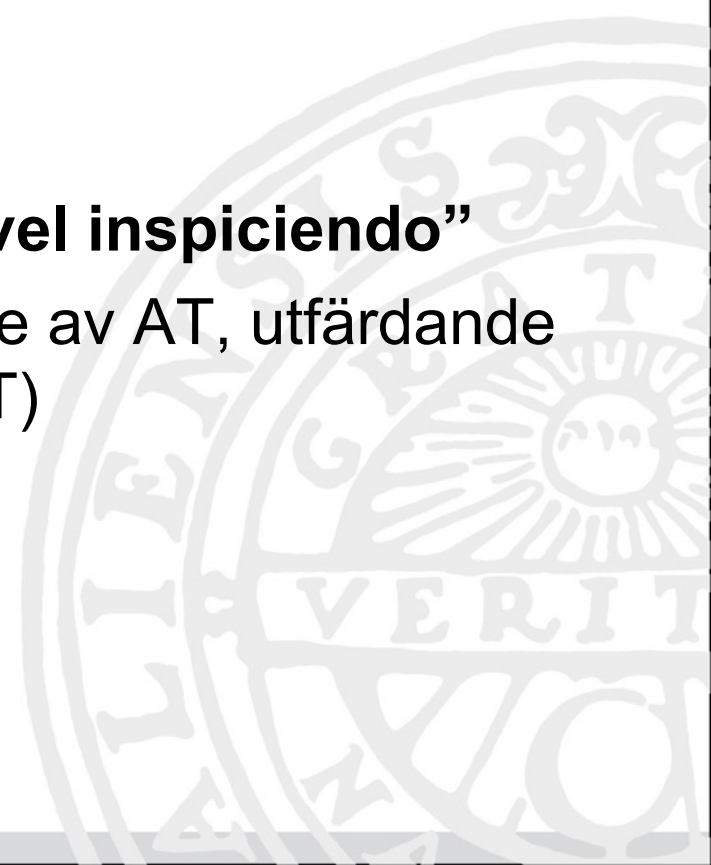

UPPSALA
UNIVERSITET

OBS! AG:s skadeståndsansvar för eget vållande (SkL 2:1), både genom eget skadeorsakande handlande men även för

”culpa in eligendo vel instruendo vel inspiciendo”

(vårdslöshet vid utseende/anställande av AT, utfärdande av instruktioner till AT, tillsynen av AT)

3 kap. Skadeståndsansvar för annans vållande och för det allmänna

1 § Den som har *arbetstagare* i sin tjänst ska ersätta

1. personskada eller sakskada som arbetstagaren vållar genom fel eller försummelse *i tjänsten*,

2. ren förmögenhetsskada som arbetstagaren i tjänsten vållar genom brott, och

3. skada på grund av att arbetstagaren kränker någon annan på sätt som anges i 2 kap. 3 § genom fel eller försummelse i tjänsten.

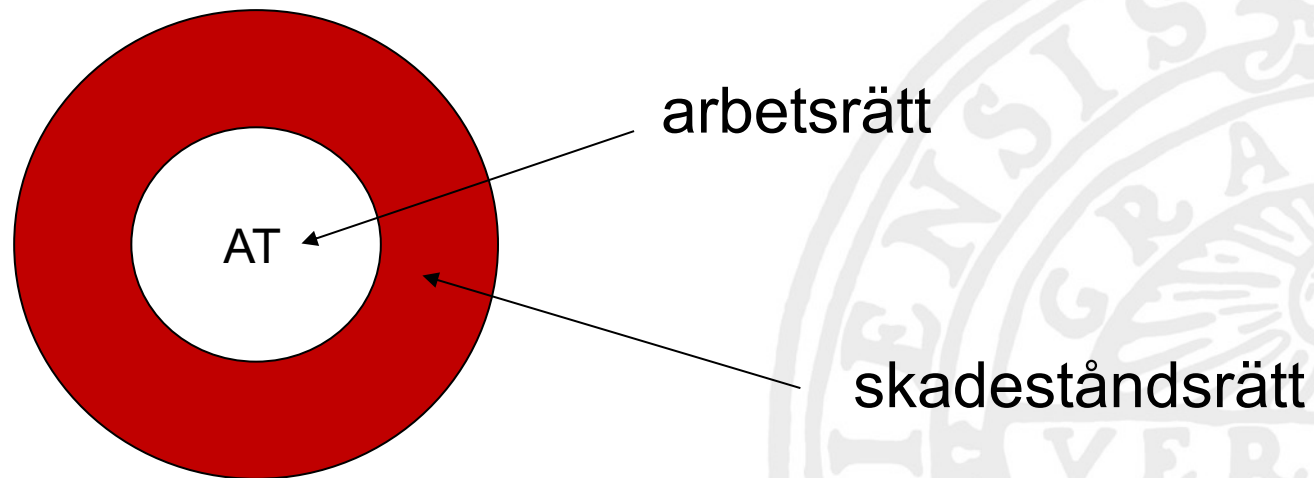
4. skada som ersätts enligt 2 kap. 3 a § och som arbetstagaren orsakar genom fel eller försummelse i tjänsten.

I fråga om skadeståndsansvar för staten eller en kommun gäller även det som sägs nedan i detta kapitel. Det som där sägs om en kommun gäller också en region och ett kommunalförbund.

UPPSALA
UNIVERSITET

- arbetstagare?
 - den som är arbetstagare enligt arbetsrätten (LAS, MBL..)
 - den som är arbetstagare enligt SkL

SkL 6:5

Vid tillämpning av denna lag likställes med arbetstagare

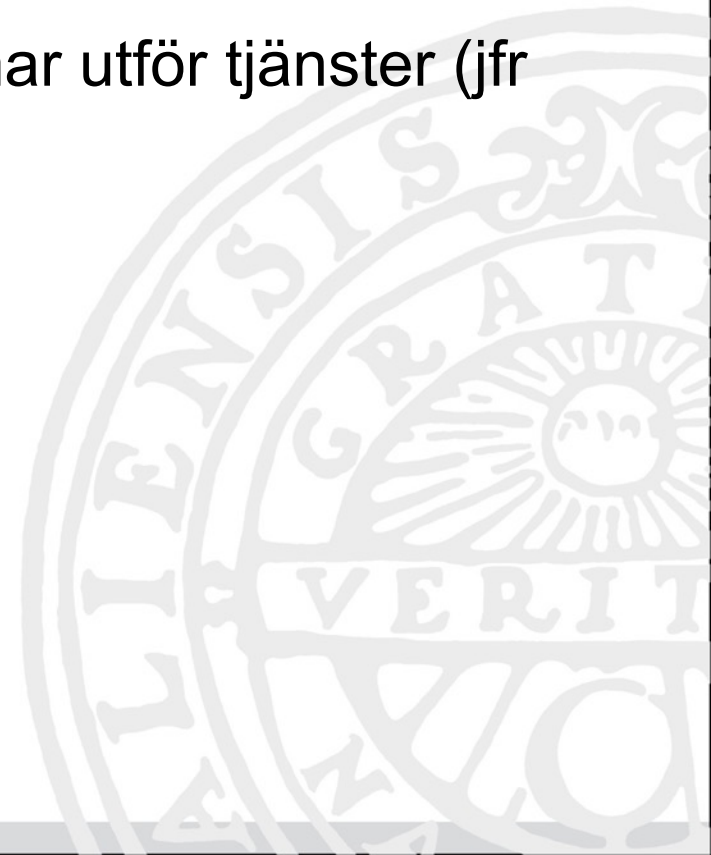
1. den som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring,

2. den som under utbildning vid skola eller vård i anstalt utför arbete som till sin art liknar sådant som vanligen utföres av arbetstagare,

3. den som för annans räkning eljest utför arbete under omständigheter liknande dem som förekommer i anställningsförhållande.

- p. 3 kan vara svårtolkad
 - grannar (arbetsbyten)
 - vänner eller familjemedlemmar utför tjänster (jfr dock mer vardagliga sysslor)
 - funktionärer

- Självständiga företagare

HR: principaler svarar **inte** för anlitade självständiga företagare

Undantag 1: inom kontrakt (se Speciell avtalsrätt)(specifika förpliktelser)

Undantag 2: non-delegable duties (preciserade föreskrifter om allmän säkerhet och liknande)

Vem är principal?

AG. Kan ibland vara svårt att veta vem det är när flera kan komma i fråga.

- närmast utövar kontroll
- arbetsledningsroll

Flera ansvariga subjekt (inte bara vid principalansvar)

→ SkL 6:4 solidariskt ansvar

"fel eller försummelse"

Samma vållandebedömning som vanligt (jfr SkL 2:1) –
inte strängare än när det inte finns en principal, men
något mer objektiv.

Kan vara svårt att veta exakt vem det är som har orsakat
skadan

- anonym culpa
- kumulerade fel

i tjänsten

- "funktionellt samband med tjänsten"
- Handlingar som utförs under arbetstid är i allmänhet vållade "i tjänsten"
- Även utanför tjänstetid om arbetstagarens agerande haft sådant samband med tjänsten att det är lämpligt (t.ex. spårvagnsföraren)
- AG svarar inte för handlingar av privat karaktär som företas under arbetstid
- men, AG kan få ansvara t o m för AT:s uppsåtliga brott, om det har samband med tjänsten (arbetet ger ssk möjlighet)!

ARBETSTAGARENS ANSVAR

SkL 4:1 För skada, som arbetstagare vållar genom fel eller försummelse i tjänsten, är han ansvarig endast i den mån synnerliga skäl föreligger med hänsyn till handlingens beskaffenhet, arbetstagarens ställning, den skadelidandes intresse och övriga omständigheter.

- Både självständig ansvarsregel för AT, och AG:s möjlighet att regressvis kräva utbetald ersättning från AT.

FÖRÄLDRARS PRINCIPALANSVAR

SkL 3:5 En förälder som har vårdnaden om ett barn ska ersätta

1. personskada eller sakskada som barnet vållar genom brott, och
2. skada på grund av att barnet kränker någon annan på sätt som anges i 2 kap. 3 § och
3. skada som barnet orsakar och som ersätts enligt 2 kap. 3a.

- Beloppsbegränsat enl st. 2.

Jfr SkL 2:1 och FB 6:2 → föräldrars allmänna culpaansvar

UPPSALA
UNIVERSITET

ANSVAR FÖR HANDLANDE/UNDERLÅTENHET

Huvudregel:

Ansvar endast vid aktivt handlande

Undantag:

Ansvar vid passivitet/underlåtenhet att handla OM det finns en handlingsplikt.

Tips! Går det att formulera det oaktsamma beteendet som en handling i stället för underlåtenhet?

Varför ansvar för att någon "inte har gjort något"?

Utgångspunkt: det finns en vilja att inte ålägga människor en handlingsplikt i allmänhet (jfr civilkuragelag) utan endast i specifika situationer.

Det finns i vissa situationer en förväntan, grundad på sociala normer, att agera för att undvika skada.

Riskplacering – vem står bör bära risken?

Objektiva förutsättningar för ansvar

1. skada
2. drabbat annan än SV
3. en plikt att inte skada

(5 källor till att fastställa en handlingsnorm:)

1. Författning
2. Övriga regler
3. Sedvana
4. Prejudikat
5. Fri culpaprövning (prövning av avvikelse från aktsamt handlande)

MEN, vid underlåtenhet/passivitet måste det finnas en uttrycklig plikt att undvika/förhindra skada!

Förväntan/skyldigheten att handla kan grunda sig på:

- avtal (jfr bristande instruktioner till AT)
- särskilda lagbestämmelser (t.ex. väglagen, kommunens och fastighetsägares ansvar för snöröjning och halkbekämpning)
- ansvar för specifikt utpekade risker (övervakningsgarant)
- ansvar för någon/något som utsätts för risker (skyddsgarant)

UPPSALA
UNIVERSITET

övervakningsgarant

skydda omgivningen från
en viss farokälla

- (a) eget beteende som framkallar
ett faroläge (gräva en grop)
- (b) annans beteende där plikt finns
att övervaka (förälder, vårdare)
- (c) fara från eget maktområde
(fastighet, farliga varor,
djur (OBS! ibland lagstiftat ansvar))

skyddsgarant

skydda någon/något från
omgivningen

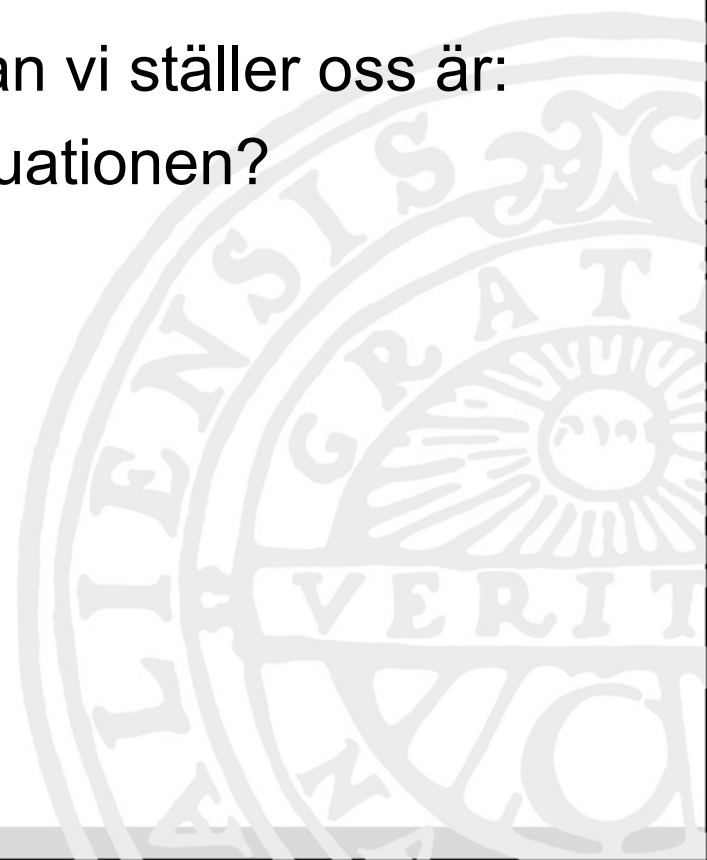
- (a) nära levnadsgemenskap
(familj, farogemenskap)
- (b) särskild yrkesskicklighet
(kan följa av både
lag och avtal)

UPPSALA
UNIVERSITET

Culpaprövning vid underlåtenhet

Vanlig culpaprövning, MEN den frågan vi ställer oss är:
krävdes **handlande** i den aktuella situationen?
(jfr "krävdes **annat handlande**?")

UPPSALA
UNIVERSITET

Sammanfattning

STRIKT ANSVAR

PRINCIPALANSVAR

HANDLING/UNDERLÅTENHET

UPPSALA
UNIVERSITET

Tack för uppmärksamheten!

